

Валерій Пліско,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології й методики фізичного виховання,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
вул. Полуботка, 53, м. Чернігів, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9717-3332>

Валентин Бондаренко,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки,
Національна академія внутрішніх справ,
площа Солом'янська, 1, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>

Ростислав Радзієвський,

кандидат педагогічних наук, доцент,
т.в.о. начальника спеціальної кафедри № 1,
Інститут Управління державної охорони України
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
вул. Петра Болбочана, 8, м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0047-9336>

Анатолій Босенко,

доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор,
професор кафедри біології і охорони здоров'я,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3472-0412>

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИКО-ДІЙОВИХ ЗАХОДІВ

Дослідження спрямоване на розв'язання проблемних питань, які виникають у процесі навчання фахівців з охорони, а саме щодо зниження ризиків для фізичних осіб під час їх супроводження. Ґрунтовний аналіз сучасних наукових праць свідчить про обмежену кількість робіт, спрямованих на вивчення особливостей здійснення охорони фізичних осіб під час їх супроводження. Методика підготовки фахівців здебільшого представлена без визначення конкретних ситуаційних моделей, а в тих розробках, де має місце не перевірена. Випадки загибелі охоронців та осіб, які підлягають охороні, актуалізують необхідність вивчення факторів ризику та потребують науково-теоретичного обґрунтування охоронної діяльності у розв'язанні проблемних питань у критичних ситуаціях.

Розроблена методика навчання ґрунтується на використанні тактико-дійових заходів стосовно зниження ризиків для фізичних осіб під час загрози. На підставі аналізу вихідних даних запропоновано низку методів розпізнавання підозрюваних осіб, а також визначені способи комунікації між особою, яку охороняють, та охоронцями; методи розпізнавання ризикових факторних ознак потенційного та безпосереднього нападу; методи пересувань, їх різновид; різнопланові ситуаційні моделі. Результати проведення педагогічного експерименту підтвердили вищу ефективність запропонованої методики навчання порівняно з традиційною.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів підвищення рівня мотивації охоронців до виконання завдань в умовах загрози здоров'ю або життю фізичних осіб під час їх супроводження та мотиваційного рівня самовдосконалення професійної підготовленості.

Ключові слова: фахівець з охоронної діяльності, якісні характеристики, ситуаційні завдання, супровід фізичної особи.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. Активізація діяльності міжнародних терористичних організацій актуалізує проблему безпеки громадян і фізичних осіб, зумовлює необхідність модернізації підрозділів державної та приватної охорони й удосконалення методик підготовки охоронців (World Encyclopedia of Police Forces and Correctional Systems, 2006; Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р.).

Створення умов належної безпеки фізичних осіб, зокрема під час їх супроводження, потребує від працівника служби охорони достатнього рівня розвиненості тактичного мислення, готовності миттєво реагувати на будь-які зміни обставин, різні вияви небезпеки; виконувати швидкі та координовані рухові дії, пов'язані з переміщеннями в умовах наявності різних перешкод (Болотов, 2008; Levenson et al., 2010; Cassidy, 2013; Kyslenko et al., 2017; Тьорло і співавт., 2018; Lee, 2019).

Стан підвищеної напруженості, як наслідок, погіршує точність рухових дій, фізичні спроможності. Загалом впливає та знижує рівень готовності до ефективного виконання дій, пов'язаних із забезпеченням охорони фізичних осіб (Лісовий, 2013; Трон, 2017; Пліско і співавт., 2018а).

Формування фізичної та психологічної готовності охоронців до виконання завдань створення умов безпеки осіб під час їх супроводження відбувається в процесі навчання та службової діяльності.

Грунтовний аналіз сучасних наукових праць дає підстави констатувати наявність досліджень, спрямованих на вивчення особливостей охоронної діяльності, взаємодії приватної охорони з правоохоронними структурами, вдосконалення методик підготовки працівників особистої охорони тощо (Зубок, 2006; Болотов, 2008; Walsh, 2010; Пліско і співавт., 2018б; Павлов, Расевич, 2021). Зокрема, у праці D. Kyslenko представлено власну концепцію навчання майбутніх фахівців охоронної діяльності та безпеки й уперше започатковано науково обґрунтовану методику, яка передбачає використання низки послідовних етапів, спрямованих на професійне становлення охоронця (Kyslenko, 2018).

У контексті добору кадрів для здійснення супроводу та надійної безпеки фізичних осіб фахівці з охоронної діяльності рекомендують застосовувати різноманітні методи тестування (Штучний, 2015).

Дослідники (Єрмолаєв, 2012) у своїх працях здійснюють компаративний аналіз організації охорони діяльності посадових осіб органами державної влади іноземних країн, а також висвітлюють проблеми у взаємодії правоохоронних структур.

Фахівці (Чередник, Ткаченко, 2017; Romtsiv, 2020) на підставі аналізу практичних ситуацій дають рекомендації стосовно правил поведінки охоронців під час загрози здоров'ю або життю фізичної особи, яку супроводжують; взаємодії між охороною та особою, яку охороняють. Однак алгоритм дій в умовах виникнення критичних ситуацій не досить висвітлено. Частково це зумовлено таємністю таких дій.

У науковій праці (Lee, 2019) надано рекомендації щодо протидії можливим провокаціям нападника в різних умовах. У навчально-методичному посібнику автори (Чередник, Ткаченко, 2017) розглядають сукупність організаційних заходів, необхідних для охорони фізичних осіб, і надають низку пропозицій щодо здійснення ефективного їх супроводження. Автори зазначають, що вивчення тактики здійснення охорони фізичних осіб розпочинається з опанування низки правил і принципів. Правила представлені як засіб вирішення конкретного тактичного завдання й ураховують фактори прямого або потенційного ризику. Ключовим правилом є наявність знань у особи, яку охороняють, стосовно дії працівників особистої охорони під час виникнення ситуацій, які пов'язані із загрозою життю, алгоритму дій у разі перебігу таких ситуацій та необхідності підкоряння всім вимогам охоронців.

У контексті вдосконалення методик підготовки фахівців до охорони фізичних осіб під час їх супроводження і визначення найпідготовленіших працівників заслуговують на увагу результати національних і міжнародних змагань з багатоборства тілоохоронців. Зокрема, на таких змаганнях 1999 року вперше продемонстровано модель-сценарій захисту фізичної особи під час спроби нападу. Однак аналіз засвідчує, що регламентовані правилами й положеннями змагань дозволені дії обмежують творчий підхід охоронців до вирішення поставлених завдань.

Отже, вивчення сучасних наукових праць дає підстави констатувати недостатню висвітленість теоретичного підґрунтя суб'єкт-суб'єктних відносин під час забезпечення охорони фізичних осіб й актуалізує тематику нашого дослідження.

Мета та завдання. Мета дослідження – розробити новітні методи навчання охоронців до використання тактичних та дійових заходів зниження небезпеки для здоров'я та життя фізичних осіб.

Завдання дослідження: 1) провести аналіз літератури щодо проблеми теоретичної та практичної підготовки фахівців з охоронної діяльності; 2) здійснити аналіз ефективності сучасних методик навчання охоронців фізичних осіб під час їх супроводу; 3) експериментально перевірити ефективність впровадження розроблених методів підготовки охоронців щодо створення безпечних умов супроводу фізичних осіб.

Методи дослідження. Перевірка ефективності методики навчання передбачала використання низки теоретичних та емпіричних методів дослідження. Зокрема, серед теоретичних використовували метод концептуально-порівняльного аналізу, за допомогою якого зіставляли наявні теоретичні підходи до розв'язання проблем професійної підготовки працівників охорони; методи аналізу; метод структурно-системного аналізу дав змогу систематизувати й узагальнити інформацію стосовно особливостей здійснення охорони фізичних осіб й обґрунтувати тактико-дійовий проєкт щодо зниження ризику для фізичних осіб під час їх супроводження.

Методи емпіричного дослідження: анкетування, тестування, бесіди з інструкторами й фахівцями охоронної діяльності, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент. Проведення педагогічного експерименту передбачало створення експериментальної (далі – ЕГ) і контрольної груп (далі – КГ) із числа слухачів інституту Управління державної охорони України Національного університету ім. Т.Г. Шевченка (n = 61). Формування контрольної та експериментальної вибірок здійснювали методом випадкового відбору. Експериментальне дослідження тривало упродовж 2021–2022 навчального року. Організація педагогічного експерименту не порушувала перебігу освітнього процесу, заняття проходили за звичайним регламентом.

Слухачі КГ (n = 30) навчалися за чинною методикою підготовки, ЕГ (n = 31) – за експериментальною,

яка ґрунтувалася на використанні розробленої методики навчання тактико-дійових заходів безпеки фізичних осіб, передбачала опанування слухачами знань, які стосуються ознак нетипової поведінки підозрюваного; мотивації та ухвалення рішення щодо нападу; способів маскуванню та підготовчих рухів, які призводили до несподіваної появи нападника. У вирішенні тактичних задумів слухачі мали можливість ознайомитись з правилами співпраці між охоронцями та фізичною особою, яка охороняється під час супроводження. У дійовій частині запропоновано методи пересування в різних умовах та дистанційного режиму; дії на випередження; способи прикриття; низку ситуаційних моделей за різними сценаріями; прийоми фізичного впливу.

У складі комісії з оцінювання було три експерти. Учасники експерименту були ознайомлені з оцінювальними критеріями. Оцінювання рівнів підготовленості слухачів ЕГ і КГ до охоронного супроводу фізичних осіб передбачало виконання низки ситуаційних завдань, серед яких:

– *ситуаційне завдання № 1* – визначити потенційну підозрілу особу за характерними ознаками з п'яти запропонованих фрагментів відеофайлів за обмежений проміжок часу. Критерії оцінювання: достовірність характеристик у відповідях, а також оптимальність і запропоновані варіанти ухвалення рішення;

– *ситуаційне завдання № 2* – за певний проміжок часу (до 30 с) в обмеженому просторі виконати групове безперервне пересування (чотири охоронці й фізична особа) з періодичною зміною позицій. Критерії оцінювання: темп та раціональність рухових дій, відсутність зіткнень, співпраця, час;

– *ситуаційне завдання № 3* передбачало надання відповідей на низку ключових питань, які стосуються специфіки безпеки фізичних осіб під час їх супроводження. Зокрема, яка зона пересування є найуразливішою, яка менш вразливою. Критерії оцінювання: кількість правильних відповідей, які стосувалися ухвалення оптимального рішення для забезпечення безпеки фізичної особи;

– *ситуаційне завдання № 4* – виконання дії на випередження зі здійсненням прикриття особи в умовах, коли на шляху пересування трьох охоронців і фізичної особи розміщені перешкоди (трое дверей попереду або збоку, одні позаду). Критерії оцінювання: вияв реакції на появу суб'єкта із-за дверей, сприйняття загрози (нападник або мешканець), реакція на випередження з вихоплюванням зброї та приведенням її у готовність до застосування з одночасним пересуванням, прикриттям особи, яку охороняють;

– *ситуаційне завдання № 5* – проаналізувати змодельовану ситуацію та за визначений проміжок часу надати відповіді щодо особливостей здійснення нападу, загрози стосовно можливого маскуванню, зовнішнього середовища, транспорту, під'їздів, натовпу, доріг, що перетинаються, трансформаторних та інших прибудов, дорожнього покриття. Критерії оцінювання: швидкість ухвалення рішення, досягнення оптимального пози-

ційного розташування під час загрози нападу, вихід із зони нападу, випередження.

Оцінювання рівня підготовленості слухачів здійснювали за п'ятибальною шкалою. Зокрема, особи, які виконували всі спроби завдань відповідно до встановлених вимог охорони, мали високий рівень підготовки й отримували 5 балів. З незначними порушеннями – вище середнього рівня (4 бали). З порушеннями, які за певних обставин не критичні, – середній рівень (3 бали). Зі значними порушеннями – нижче середнього рівня (2 бали). У разі наявності грубих помилок – низький рівень готовності до охоронної діяльності (1 бал).

Для коректного опрацювання даних і виявлення достовірності різниці між досліджуваними показниками та доведення ефективності розробленої методики застосовували методи математичної статистики. Результати дослідження оброблені з використанням пакета аналізу даних програми Microsoft Excel і SPSS 20.0. Для кожного критерію визначали середню арифметичну (M), середнє квадратичне відхилення (σ), помилку середньої арифметичної (m), показник розсіювання (розкиду, R) коефіцієнт варіації (V). Для встановлення залежностей використовували кореляційний аналіз. У визначенні достовірності відмінностей характеристик обстежуваних незалежних вибірок з нормальним розподілом використовувався t-критерій Стьюдента, з ненормальним – критерій Манна-Уїтні. Статистично значущим рівнем достовірності вважали $p < 0,05$ (Сергієнко, 2010; Пирожков і співавт., 2020).

Порядок організації дослідження, етапи, місце проведення та дозвіл на залучення працівників і слухачів для проведення педагогічного експерименту узгоджувалися з Комісією з дотримання академічної доброчесності та етики Національної академії внутрішніх справ (розглянуто на засіданні Комісії від 20.06.2019, протокол № 2).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні комплексного підходу до навчання охоронця навичок зниження рівня небезпеки у критичних умовах для фізичної особи, яку супроводжують. Вперше запропонована методика підготовки тактико-дійовим заходам у разі забезпечення охорони фізичних осіб, що за суттю передбачає поєднання теоретичного та практичного складників в єдину систему навчання.

Результати дослідження. На підставі опитування працівників охоронної діяльності встановлено, що ефективність управління процесом охорони фізичної особи зумовлена наявністю необхідного інформаційного забезпечення й оперативного ухвалення рішення. Серед зазначених складників виокремлюють: результативний пошук, опрацювання та передачу даних стосовно розгортання ситуації; здійснення швидких розрахунків, які необхідні для ухвалення рішення та планування заходів; значну рухливість і віддаленість пунктів управління, а також створення належних умов для роботи та відпочинку працівників.

Слід відзначити, що дотримання цих вимог можливе лише за наявності комплексу сучасних технічних засобів. Залежно від їх призначення та характеру роботи виокремлюємо чотири ключові групи: засоби зв'язку; засоби пошуку та збирання інформації; засоби опрацювання та здійснення розрахунків; засоби документування і копіювання документів (Kyslenko et al., 2017).

Для ухвалення рішення стосовно тактики дій під час виникнення критичної ситуації визначені аспекти діяльності частково розв'язують проблему безпеки фізичних осіб під час їх супроводу. Важливою є наявність інформації стосовно передумов виникнення таких ситуацій. Для зниження ризиків життя фізичних осіб у звичайних повсякденних обставинах працівнику особистої охорони необхідно лишатися максимальною непомітним. Ефективний піший ескорт забезпечує охорону непомітно та не заподіює дискомфорт особі, яку охороняють. На думку фахівців, тактичне мистецтво мінливе й адаптується до умов

середовища (Зубок, 2006). Його успішність зумовлена творчими здібностями працівників особистої охорони.

На підставі власних емпіричних досліджень встановлено, що під час пішого супроводу важливими є гнучкість рішень, здатність швидко й адекватно реагувати на будь-які вияви небезпеки. Тактика намірів і дії взаємопов'язані й залежать від знань, умінь своєчасно розпізнавати факторні ознаки потенційної та прямої загрози. До факторів потенційної загрози належить нетипова поведінка людини, що визначається як первинна ознака загрози. Під цим поняттям насамперед розуміють відмінні риси поведінки (стану) людини, їх невідповідності навколишньому оточенню й поведінці інших людей, а також функціональні ознаки підвищеної готовності до активних фізичних дій.

Виокремлено низку факторів ризику, які виникають під час супроводу фізичної особи, зокрема: невизначеність типових особистісних характеристик нападника, а також його мотиваційної мети; дистанційне розташу-

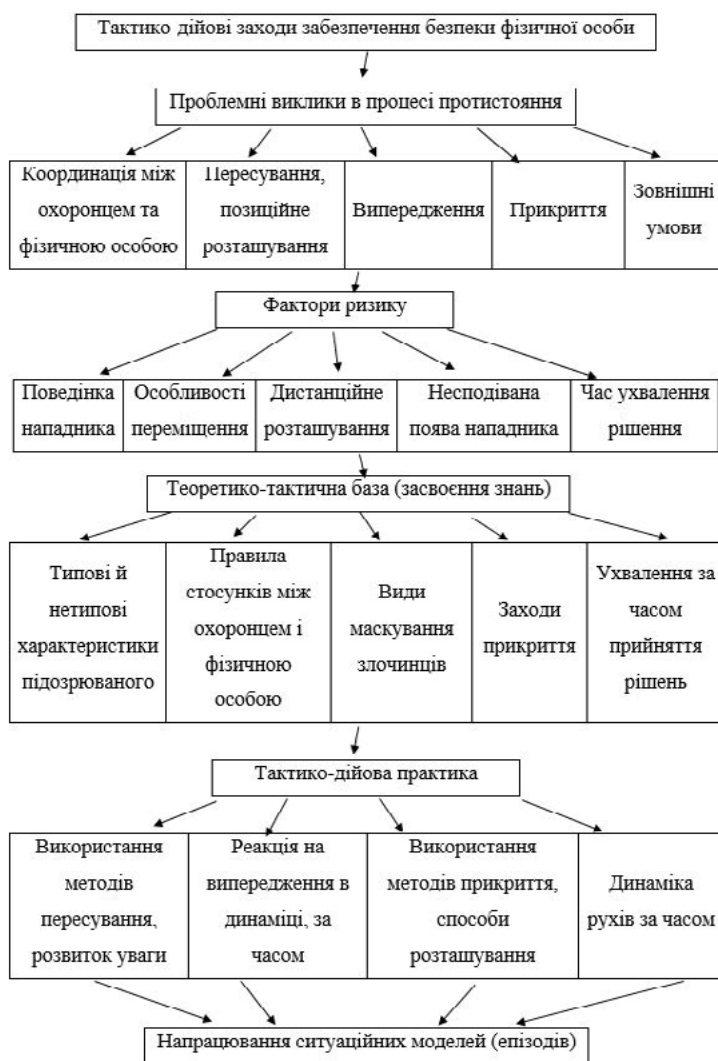

Рис. 1. Схема підготовки фахівців з охоронної діяльності в питаннях зменшення ризиків для фізичних осіб

вання; несподівана поява підозрюваного; маскування підозрюваного.

На рис. 1 представлена схема комплексної підготовки фахівців з охоронної діяльності щодо створення безпечних умов для фізичних осіб.

На ухвалення охоронцем правильного рішення впливає: координація між охоронцями й фізичною особою; особливості пересування; випередження; ухвалення рішення; способи прикриття, внутрішній стан людини під час стеження, готовність до нападу.

Розробка методики підготовки фахівців з охоронної діяльності передбачала врахування усіх вказаних факторів і проблемних питань.

Розв'язання проблемних питань в умовах виникнення критичної ситуації передбачало здійснення аналізу п'яти факторів ризику, серед яких: 1) поведінка нападника; 2) дистанційне розташування; 3) особливості переміщення; 4) несподівана поява, напад; 5) ухвалення рішення.

Фактор ризику № 1. Поведінка нападника. Поведінка нападника зумовлена його мотиваційним спрямуванням (табл. 1). Ознак, які визначають мотивацію щодо нападу, може бути значна кількість. За зонами зосередження їх зазвичай виокремлюють у такі групи: спрямованість погляду; міміка та пантоміміка; фонові ознаки, мимовільні реакції. Ознаки знервованості, неспокою, особливо добре помітні на тлі поведінки інших громадян. Зокрема, це неузгодженість поведінки, тон мови; непропорційна асинхронність мімічних м'язів правої та лівої частин обличчя; потирання, постукування, посмикування кінцівками, особливо лівої сторони. Не слід доходити висновку про стан людини на підставі якоїсь однієї зовнішньої ознаки, оскільки це може бути зумовлено багатьма чинниками, які не пов'язані зі станом внутрішньої напруги та занепокоєння. Обґрунтованого висновку можна дійти лише на підставі ґрунтовного аналізу сукупності ознак і рівня їх вияву.

Фактор ризику № 2. Дистанційне розташування. Передбачає врахування відстані між охоронцями, особою, яку охороняють, та ймовірним нападником. Дистанція є важливим фактором, який зумовлює тактику дій охоронців та ухвалення ними рішення. Виокремлено дистанційні зони, які зумовлюють дії охоронців під час виникнення критичної ситуації. Зокрема, до 1,5 м – «інтимна зона»; 1,5–3,5 м – «зона знайомства»; 3,5–5–7 м – «ближня зона»; 7–15–50 м – «середня зона»; у межах видимості – «далека зона».

Переважаючі напади з інтимної зони відбуваються в обмежених просторах (салон автомобіля, під'їзд, натовп тощо). Найчастіше нападники здійснюють атакуювальні дії, перебуваючи позаду особи, у випадках, коли увага жертви зосереджена на виконанні певної дії (наприклад, відчиняє двері, пропускає перехожого тощо). Рідше нападник може атакувати у видимій зоні та на відкритій місцевості. Здебільшого це свідчить або про впевненість у собі, або про спонтанне, бездумне виконання атакуювальних дій.

Дистанція 1,5–3,5 метра дає змогу швидко контролювати найближчі «сліпі» суміжні зони (дверні прорізи, арки, закриті кути тощо). Така дистанція дозволяє дещо «відпустити» підопічного, дати відчутти себе вільним, але при цьому швидко відреагувати, не втрачаючи контролю за охоронюваною особою під час раптової загрози.

Дистанції, що формують зони контролю за ступенем віддаленості від особи, яку охороняють, постійно змінюються, їх межі різняться. Це зумовлюється низкою об'єктивних і суб'єктивних обставин, серед яких: фіксації загрози; кількості джерел загрози; рівень готовності до дій особи, яка захищається, та нападника до атакуювальних дій тощо.

Фактор ризику № 3. Особливості переміщення. Важливою є узгодженість дій під час руху між охоронцями та особою, яку охороняють. Якщо ситуація потребує зупинення, охоронці займають таке положення, щоб мати повний огляд (на 360°). При цьому керівник команди розташовується так, щоб бачити і натовп, і особу, яку охороняють.

Відпрацювання способів пересування здійснюють таким чином:

1) на обмеженому майданчику, який виконано у вигляді прямокутника або квадрата (приблизно 5×5 м), розміщується шість-вісім працівників. У центрі перебуває «особа», поруч один із працівників охорони. За командою всі охоронці (крім особи, яку охороняють) розпочинають хаотично рухатися. Ключова вимога – пересування виконувати хаотично, без зупинок, швидкість поступово підвищувати. У процесі переміщень слід фіксувати цифри (букви), які з'являються на спеціальному табло. При цьому фіксацію здійснюють на різних дистанціях. Під час таких переміщень працівники не повинні виходити за межі майданчика та стикатися один з одним. Завдання виконують до 2 хв. Працівникам, які зіткнулися, зупинилися або вийшли за межі майданчика нараховують штрафні бали.

Фактор ризику № 4. Несподівана поява, напад. Працівник повинен бути готовим до виконання необхідного руху (первинний маневр). Слід ідеомоторно прокрутити у свідомості оптимальні в цій ситуації превентивні або захисні дії. Для відображення раптових нападів (наприклад, з натовпу) слухачам надавали варіанти можливих захисних дій. У будь-якому випадку не повинно бути зупинення руху, в разі коли потрібно обов'язково здійснювати маневр. У разі раптових атакуювальних дій захисний маневр буде полягати в ухиленні, збільшенні дистанції.

Методика навчання передбачає приховане наближення супротивника до охоронця або особи. Ураховувалось недопущення наближення будь-кого зі спини або з інших напрямків, що ускладнюють візуальний контроль: не вибирати місце свого розташування в зоні безпосереднього примикання до місць, де противник може з'явитися раптово (двері, закриті кути, арки тощо). Під час дій на випередження надані рекомендації щодо контролювання контакторів, які можуть

Таблиця 1

Типові мотиваційні характеристики порушника

Тип порушника	Характеристика	Рівень фізичної підготовленості	Знання технічних засобів охорони	Оснащеність	Примітка
Професіонал	Дуже небезпечний. Здатний здобувати відомості про КІТЗО*, планувати і готувати вторгнення. Діє самостійно, як правило, не цікавиться матеріальними ресурсами	Відмінний	Високе	Спеціальний набір засобів, призначених для НСД**, недоступний для вільного продажу	Готується державними структурами, використовується в її інтересах. Захист від його проникнення безнадійний, під силу лише державним структурам
Наймаець (аматор)	Небезпечний. Здатний на нелогічні дії, має зачатки запланованих дій, може збирати дані про КІТЗО. Діє як самостійно, так і групою. Цікавить весь спектр цілей вторгнення	Достатній	Добре	Підібраний під завдання НСД набір доступних, удосконалених чи саморобних засобів	Його послуги дорого коштують – ціль повинна відповідати витратам на його найм
Безробітний (Дилетант)	В міру небезпечний. Вторгнення планується на рівні дилетанта за сценарієм фільмів. Діє, як правило, наодинці. Цікавлять матеріальні або інформаційні ресурси	Задовільний	Слабкі	Побутові засоби, легко доступні для купівлі	Може переслідувати власні цілі до збагачення. Його послуги дешеві
Побутовий (хуліган, наркоман, алкоголік)	Слабо небезпечний. Діє імпульсивно, на основі часткових даних про можливу наживу. Діє як наодинці, так і групою. Цікавиться лише матеріальними цінностями. Розраховує на силові прийоми.	Поганий	Відеутні	Підручні засоби (що попало під руку)	Скоєє НСД з хуліганських цілей чи в цілях збагачення. Послуги дуже дешеві
Співробітник	Небезпечний. Здатний здобути дані про КІТЗО, планувати та готувати НСД, здійснити саботаж СФЗ▼. Діє скрито, в робочий час, як самостійно, так і групою. Цікавлять матеріальні чи інформаційні ресурси, які можна винести через КІПП▼. Здатний залучати помічників	Достатній	Високі	Підібраний під завдання НСД набір доступних, але удосконалених саморобних засобів	Сильно потребує матеріальних засобів. Його послуги коштують дорого. Ціль НСД повинна виправдати витрати на його найм і втрату роботи. Переслідує свої цілі для власного збагачення

Примітки: КІТЗО* – комплекс інженерно-технічних засобів охорони, НСД** – несанкціонований доступ, СФЗ▼ – система фізичного захисту, КІПП▼ – контрольно-пропускний пункт.

Таблиця 2

Результати вирішення ситуаційних завдань слухачами ЕГ і КГ, бали

Завдання	Група		Рівень значущості	
	КГ (n=30) X ± m	ЕГ (n=31) X ± m	t	p
Ситуаційне завдання № 1	3,4 ± 0,17	4,0 ± 0,12	2,883	< 0,001
Ситуаційне завдання № 2	3,6 ± 0,18	4,1 ± 0,11	2,370	< 0,05
Ситуаційне завдання № 3	3,1 ± 0,16	3,9 ± 0,13	2,425	< 0,05
Ситуаційне завдання № 4	3,5 ± 0,11	4,0 ± 0,15	2,936	< 0,001
Ситуаційне завдання № 5	3,3 ± 0,13	3,8 ± 0,13	2,519	< 0,05
Загалом рівень забезпечення безпеки	3,4 ± 0,09	4,0 ± 0,04	6,092	< 0,001

раптово виникати під час піших прогулянок, без побоювання в разі фізичного конфлікту бути затиснутим між нападником і особою, яку охороняють.

Фактор ризику № 5. Ухвалення рішення. Для відпрацювання тактичних дій й ухвалення оптимального рішення є практична постановка ситуаційних завдань (сценаріїв). Перед відпрацюванням ситуаційних завдань слухачі окремо опанували випереджальні дії, які полягали у вихоплюванні зброї; застосуванні прийомів рукопашного бою; пересуванні; обертаннях; взаємодії між охоронцями та особою, яку охороняють. Напрацьовували необхідні рухові дії. У кожній змодельованій ситуації, не залежно від кількості працівників охорони, слід розглядати можливості нападу та дії, які можна протиставити.

Прикладом може бути ситуація, коли охоронець може швидко візуально зафіксувати «сигнальника» (члена «злочинної» групи), який повинен попередити своїх спілльників для початку імітації нападу на кортеж. Спостерігача було легендовано під двірника, відповідним чином екіпіровано.

За сценарієм навчань «особа, яку охороняють» здійснює візит до придорожного ресторану. При цьому акцент ставиться на позиційне розташування «охоронців» з урахуванням виникнення несподіваних загроз. Один «сигнальник» зайшов через якийсь час за особою, що охороняється, і охороною в ресторан і розташувався у суміжному приміщенні біля бару. Його завдання ставилося таким чином, щоб вчасно надати сигнал охоронцю зовнішнього спостереження про швидкий вихід особи, яку охороняють. Завдяки моделюванню таких ситуацій слухачі опановують знання, які є ключовими для формування навичок спостереження, впливають на точність аналізу й оцінювання станів людей, обставин.

На підставі опрацювання отриманих результатів встановлено, що в осіб КГ вирішення ситуаційного завдання № 1 оцінювалося у $3,4 \pm 0,17$ бала, що загалом відповідало середньому рівню забезпечення без-

пеки фізичної особи (табл. 2). ЕГ – $4,0 \pm 0,12$ бала, що свідчить про рівень вище середнього.

Аналіз розподілу слухачів за рівнями свідчить, що в осіб КГ найбільша кількість – 43,3% мали середній рівень підготовленості, 36,7% – вище середнього (табл. 3). Однакова кількість осіб мали високий та низький рівні підготовленості – 3,3%. У більшості слухачів ЕГ (67,7%) розв’язання ситуаційного завдання № 1 оцінили як вище середнього. 29% мали високий рівень. Осіб із рівнями нижче середнього та низьким не виявлено.

Опрацювання результатів вирішення ситуаційного завдання № 2 дає підстави констатувати, що в представників КГ групове переміщення експерти оцінили у $3,6 \pm 0,18$ бала. За цих умов найбільша кількість осіб – 40% мали рівень вище середнього, 26,7% – середній, 16,7% – нижче середнього. Осіб із низьким рівнем не виявлено. Слухачів із високим рівнем – 16,7%. В осіб ЕГ виконання цього ситуаційного завдання оцінено у $4,1 \pm 0,11$ бала. Серед представників ЕГ найбільша кількість осіб (64,5%) мали рівень вище середнього, 22,6% – високий, 12,9% – середній. Осіб із рівнем нижче середнього і низьким не виявлено.

Слухачам КГ вдалося розв’язати ситуаційне завдання № 3 на $3,1 \pm 0,16$ бала, що відповідно до критеріїв оцінювалося як середній рівень. Відповідно, серед представників КГ осіб із середнім рівнем зафіксовано 30%, вище середнього – 46,7%, 13,3% – нижче середнього. Удвічі менше осіб (6,7%) із високим рівнем забезпечення безпеки фізичних осіб. Особи ЕГ розв’язали ситуаційне завдання № 3 на $3,9 \pm 0,13$ бала. Разом з тим найбільша кількість осіб (54,8) мали вище середнього рівня. Однакову кількість осіб (22,6%) виявлено із високим і середнім рівнями.

Виконання дії на випередження зі здійсненням прикриття особи (ситуаційне завдання № 4) в осіб КГ оцінили у $3,5 \pm 0,11$ бала, ЕГ – у $4,0 \pm 0,15$. При цьому найбільша кількість осіб КГ (53,3%) мали середній рівень підготовленості, 33,3% – вище середнього,

Таблиця 3

Рівні підготовленості слухачів ЕГ і КГ до забезпечення безпеки осіб, %

Група \ Рівні	Високий	Вище середнього	Середній	Нижче середнього	Низький
<i>Ситуаційне завдання № 1</i>					
КГ (n = 30)	3,3	36,7	43,3	13,3	3,3
ЕГ (n = 31)	29,0	67,7	3,2	0	0
<i>Ситуаційне завдання № 2</i>					
КГ (n = 30)	16,7	40,0	26,7	16,7	0
ЕГ (n = 31)	22,6	64,5	12,9	0	0
<i>Ситуаційне завдання № 3</i>					
КГ (n = 30)	6,7	46,7	30,0	13,3	3,3
ЕГ (n = 31)	22,6	54,8	22,6	0	0
<i>Ситуаційне завдання № 4</i>					
КГ (n = 30)	3,3	33,3	53,3	10	0
ЕГ (n = 31)	19,4	58,1	19,4	3,2	0
<i>Ситуаційне завдання № 5</i>					
КГ (n = 30)	3,3	33,3	53,3	10	0
ЕГ (n = 31)	16,1	61,3	19,4	3,2	0

10% нижче середнього. Кращі результати мали особи ЕГ. Водночас найбільша кількість слухачів (58,1%) мали рівень вище середнього. Однакова кількість осіб із високим і середнім рівнями – 19,4%.

Розв'язання ситуаційного завдання № 5 представниками КГ оцінювалося в $3,3 \pm 0,13$ бала. Осіб із високим рівнем виявлено 3,3%, вище середнього – 33,3%. Найбільша кількість осіб (53,3%) мали середній рівень.

Особи ЕГ розв'язали це ситуаційне завдання на $3,8 \pm 0,13$ бала. При цьому у 16,3% слухачів зафіксовано високий рівень підготовленості. У 61,3% рівень вище середнього, 19,4% – середній, 3,2% – нижче середнього.

Узагальнення результатів педагогічного експерименту дало підстави констатувати достовірно вищу ефективність ($p < 0,001$) запропонованої методики навчання з використанням тактико-дійового проєкту забезпечення безпеки фізичних осіб. Загалом, в осіб ЕГ зафіксовано рівень забезпечення безпеки фізичних осіб «вище середнього» ($4,0 \pm 0,04$ бала, в осіб КГ – середній рівень ($3,4 \pm 0,09$ бала).

Обговорення результатів дослідження. Створення умов безпеки фізичної особи під час її супроводження надзвичайно складна, відповідальна та небезпечна діяльність, яка потребує від охоронця не лише належного рівня професійної підготовленості та мотивації, а й практичного досвіду. Всі складники підготовки тісно взаємопов'язані. Зазначене підтверджено висновками робіт багатьох учених (Зубок, 2006; Пліско і співавт., 2018а; 2018б; Richard et al., 2010; Єрмолаєв, 2012; Kyslenko et al., 2017; Tron, 2017; Lee, 2019) та ін.) та вимагає належної уваги в процесі навчання охоронців.

З огляду на вказані проблеми нами розроблена методика навчання охоронців, яка ґрунтується на використанні актуального тактико-дійового проєкту зменшення ризиків для фізичних осіб і спрямована на підвищення рівня підготовки охоронців.

На перший погляд, представлена схема методики навчання виглядає перенасиченою, але, по суті, вона має спрощений алгоритм послідовності підготовки, де елементи дій і тактики тісно пов'язані.

Оцінювання рівня підготовленості слухачів передбачало виконання п'яти ситуаційних завдань, які були розроблені з урахуванням виокремлених факторів ризику, що трапляються під час охоронного супроводу фізичних осіб. Здійснюючи виконання функціональних обов'язків, тілоохоронець повинен аналізувати поведінку підозрілих осіб та виокремлювати серед них можливих нападників; дотримуватися дистанційного розташування між охоронцями, особою, яку охороняють, і сторонніми; контролювати ситуацію і дотримуватися особливостей та принципів переміщення під час супроводження особи, яку охороняють; залучати всі необхідні превентивні заходи та ефективно діяти в разі несподіваної появи й виконання атаквальних дій нападником; на підґрунті перебігу ситуації корегувати свою поведінку, ухвалювати оптимальні рішення.

Для перевірки ефективності розробленого тактико-дійового проєкту забезпечення безпеки фізичних осіб було організовано педагогічний експеримент тривалістю 4 місяці. Отримані результати достовірно засвідчили більш позитивний вплив занять за розробленою методикою порівняно з чинною програмою.

Найсуттєвіші достовірні ($p < 0,001$) зміни простежувалися за результатами вирішення ситуаційного завдання № 1, яке полягало у визначенні потенційної підозрілої особи за характерними ознаками під час перегляду фрагментів та ситуаційного завдання № 4 – виконання практичних дій на випередження зі здійсненням прикриття особи у змодельованих умовах.

Отримані дані свідчать про позитивний вплив набутих слухачами знань, які стосуються ознак нетипової поведінки підозрюваного; мотивації та ухвалення рішення щодо нападу; способів маскуванню та підготовчих рухів, які призводили до несподіваної появи нападника та підтверджують результати досліджень низки вчених (Лісовий 2013; Sarkar, 2013; Manna et al., 2016; Kyslenko, 2018; Пліско і співавт., 2018а; 2018б).

Для оцінювання підготовленості слухачів до здійснення охорони фізичних осіб було обґрунтовано п'ять рівнів: високий, вище середнього, середній, нижче середнього, низький. Співвідношення слухачів ЕГ і КГ за рівнями набутих специфічних знань і навичок наведено у таблиці 3.

Аналіз засвідчив, що після проходження курсу підготовки серед осіб ЕГ не виявлено осіб із рівнем підготовленості нижче середнього, тоді як у КГ було 3,3% таких осіб у виконанні ситуаційних завдань № 1 та № 2. Під час виконання ситуаційних завдань № 4 та № 5 серед ЕГ зафіксовано 3,32% осіб із рівнем підготовленості нижче середнього. Серед КГ кількість таких осіб становила від 10% до 16,7%. Загалом найбільша кількість осіб (від 54,8% до 67,7%) ЕГ мали рівень підготовленості вище середнього. Серед КГ такої закономірності не простежувалося. Зазначене зумовило загальний рівень підготовленості осіб ЕГ як вище середнього, КГ – як середній. Результати виконання ситуаційних завдань особами КГ свідчать про недостатню адаптованість до несподіваного вияву небезпеки. Низька теоретична підготовленість не сприяла вчасному виявленню агресивних намірів у діях супротивника й відповідному реагуванню. Тому під час таких ситуацій вони не завжди були спроможні вчасно відреагувати відповідними діями.

Висновки. На підставі здійснених досліджень визначено низку проблем, які спостерігаються під час охорони фізичних осіб. Обґрунтовано методику тактико-дійових заходів для зменшення небезпеки та висвітлено проблемні факторні ризики, з якими доводиться стикатися охоронцям у процесі охоронного супроводу фізичних осіб.

Результати вирішення ситуаційних завдань засвідчили достовірну різницю в професійній готовності осіб ЕГ і КГ ($p < 0,001$). Зокрема, загальна підготовленість слухачів ЕГ дорівнювала $4,0 \pm 0,04$ бала і відпо-

відала рівню вище середнього. Аналогічна оцінка у КГ становила $3,4 \pm 0,09$ бала, що дає підстави констатувати середній рівень підготовленості. Отримані дані доводять вищу ефективність запропонованої методики навчання порівняно з традиційною.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів підвищення рівня мотивації охоронців до виконання завдань, пов'язаних зі зменшенням ризику для фізичних осіб під час їх супроводження та мотивації до підвищення рівня професійної підготовленості та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотов О.О. Принцип індивідуалізації спеціальної фізичної підготовки майбутніх співробітників спецпідрозділів охорони. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Вип. 54. Серія «Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт».* 2008. № 54. С. 65–70.

2. Єрмолаєв Д.І. Організація охорони органів державної влади та посадових осіб у США і СРСР (РФ). *Державне управління: теорія та практика.* 2012. № 2. С. 18–24.

3. Зубок М.І. Охорона та охоронна діяльність : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : КНТЕУ, 2006. 172 с.

4. Лісовий Д.В. Психологічна підготовка працівників міліції. *Професійне становлення особистості : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 лют. 2013 р., м. Одеса).* Одеса : ОДУВС, 2013. 217 с.

5. Павлов Д.М., Расевич О.С. Організаційно-правові засади підвищення ефективності взаємодії управління державної охорони України з іншими органами, які входять до складу сил безпеки і оборони України. *Честь і закон.* 2021. № 1 (76). С. 79–86. URL: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/1/76/229664>.

6. Пліско В.І., Босенко А.І., Бондаренко В.В. Мотиваційно-ціннісний критерій професійної готовності майбутніх працівників патрульної поліції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.* 2018а. Вип. 8 (102). С. 50–56.

7. Пліско В.В., Радзівський Р.М., Бондаренко В.В. Вплив новітньої методики навчання на рівень професійної підготовленості майбутніх фахівців охоронної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка.* Чернігів, 2018. Вип. 154. Т. 2. С. 41–47. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/12345678/9/562/1/11>.

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020.

9. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти : підручник. Київ : КНТ, 2010. 776 с.

10. Статистика : підручник / С.І. Пирожков, В.В. Рязанцева, Р.М. Моторин та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 328 с. DOI: <http://doi.org/10.31617/p.knute.2020-16>.

11. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навчальний посібник / О.І. Тюрло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

12. Чередник О.П., Ткаченко В.І. Організація охорони фізичних осіб : навчальний посібник. Київ : Юрка Любченка, 2017. 412 с.

13. Штучний В.В. Адміністративно-правові засади підготовки кадрів Управління державної охорони України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 280 с. URL: <http://elar.naiua.kiev.ua/jspui/handle/123456789/895>.

14. Lee J. Learning preferences and experiences in different environments. *Universal Journal of Educational Research.* 2019. 7(9). P. 1933–1937. DOI: <https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070912>.

15. Cassidy G. Be a Fantastic Police Officer: Tips to help solve problems, reduce crime and improve the quality of life in communities. 2013. Vol. 7 (Tips Series). 38 p.

16. Kyslenko D. Modern comparative analysis on training of future security and safety specialists in Ukraine and the USA. *Comparative Professional Pedagogy.* 2018. No. 8 (3). P. 31–36.

17. Kyslenko D., Prontenko K., Bondarenko V., Iukhno I., Radzievskii R., Prontenko V., Kizyun O. Development of the physical qualities of future specialists in protective activities due to the use of the kettlebell sport during studies. *Journal of Physical Education and Sport.* 2017. 17 (2). P. 789–794.

18. Manna R., Singh A., Sharma P. Does training need analysis help to minimize competency gap: an investigation. *Amity Journal of Training and Development.* 2016. 1(1). P. 109–131.

19. Richard L. Levenson Jr., Andrew F. O'Hara, Ron Clark Sr. The Badge of Life Psychological Survival for Police Officers Program. *International Journal of Emergency Mental Health.* 2010. No. 12 (2). P. 95–101.

20. Romtsiv O.I. The features of the ensure the security of people involved in criminal proceedings in Ukraine. *Правові горизонти.* 2020; 23 (36): 68–72. DOI: 10.21272/legalhorizons.2020.i23.p68.

21. Sarkar S. Competency based training need assessment: approach in Indian companies. *Organizacija,* 2013. No. 46 (6). P. 253–263.

22. Tron T. Canine program as a component of the US Border patrol agent's training. *Науковий огляд.* 2017. No. 3 (35). С. 103–108.

23. Walsh J.P. From Border Control to Border Care: The Political and Ethical Potential of Surveillance. *Surveillance & Society.* 2010. No. 8(2). P. 113–30. URL: <http://www.surveillance-and-society.org>.

24. World Encyclopedia of Police Forces and Correctional Systems / Wheelock, Anne Thomson Gale. Libro / ed. Rilegata. 2006. P. 1274.

REFERENCES

1. Bolotov, O.O. (2008). Pryntsyyp indyvidualizatsii spetsialnoi fizychnoi pidhotovky maibutnykh spivrobotnykyv spetspidrozdiliv okhorony [The principle of individualization of special physical training of future employees of special security units]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho univertsytetu imeni T.H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. Fizychnye vykhovannia i sport – Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University named after T.G. Shevchenko. Vol. 54. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports,* 54, 65–70 [in Ukrainian].

2. Yermolaiev, D.I. (2012). Orhanizatsiia okhorony orhaniv derzhavnoi vldy ta posadovykh osib u SShA i SRSR (RF) [The organization of protection of state authorities and officials in the USA and the USSR (RF)]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice,* 2, 18–24 [in Ukrainian].

3. Zubok, M.I. (2006). Okhorona ta okhoronna diialnist: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Security and security activities: education. manual for student's higher education closing]. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
4. Lisovyi, D.V. (2017). Psykholohichna pidhotovka pratsivnykiv militsii [Psychological training of police officers]. Materialy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Profesiine stanovlennia osobystosti" – *The 5th All-Ukrainian scientific and practical conference "Professional development of personality"*, p. 217. Odesa: ODUVS [in Ukrainian].
5. Pavlov, D.M. & Rasevych, O.S. (2021). Orhanizatsiino-pravovi zasady pidvyshchennia efektyvnosti vzaemodii upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy z inshymy orhanamy, yaki vkhodiat do skladu syl bezpeky i oborony Ukrainy [Organizational and legal principles of increasing the efficiency of the interaction of the State Security Administration of Ukraine with other bodies that are part of the security and defense forces of Ukraine]. *Chest i zakon – Honor and law*, 1 (76), 79–86 [in Ukrainian].
6. Plisko, V.I., Bosenko, A.I. & Bondarenko, V.V. (2018). Motyvatsiino-tsinnisnyi kryterii profesiinnoi hotovnosti maibutnikh pratsivnykiv patrolnoi politzii [Motivational and value criterion of professional readiness of future patrol police officers]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov*, 8 (102), 50–56 [in Ukrainian].
7. Plisko, V.V., Radziievskiy, R.M. & Bondarenko, V.V. (2018). Vplyv novitnoi metodyky navchannia na riven profesiinnoi pidhotovlenosti maibutnikh fakhivtsiv okhoronnoi diialnosti [The impact of the latest training methods on the level of professional training of future security specialists]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko*, 154 (2), 41–47 [in Ukrainian].
8. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy «Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine "On the National Security Strategy of Ukraine"] (2020, September 14). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
9. Serhiienko, L.P. (2010). Sportyvna metrolohii: teoriia i praktychni aspekty: pidruchnyk [Sports metrology: theory and practical aspects: textbook]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
10. Pyrozhekov, S.I., Riazantseva, V.V., Motoryn, R.M. (2020). Statystyka: pidruchnyk [Statistics: textbook]. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].
11. Torlo, O.I., Yosypiv, Yu.R., Synenkyi, V.M. ta in. (2018). Taktyko-spetsialna pidhotovka pratsivnykiv Natsionalnoi politzii: navch. posib. [Tactical and special training of National Police employees: training manual]. Lviv : LvDUVS [in Ukrainian].
12. Cherednyk, O.P. & Tkachenko, V.I. (2017). Orhanizatsiia okhorony fizychnykh osib: navchalnyi posibnyk [Organization of protection of individuals. Tutorial]. Kyiv : Yurka Liubchenka [in Ukrainian].
13. Shtuchnyi, V.V. (2015). Administratyvno-pravovi zasady pidhotovky kadrov Upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy [Administrative and legal principles of personnel training of the State Security Office of Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
14. Lee, J. (2019). Learning preferences and experiences in different environments. *Universal Journal of Educational Research*. Vol. 7 (issue 9). P. 1933–1937 [in English].
15. Cassidy, G. (2013). Be a Fantastic Police Officer: Tips to help solve problems, reduce crime and improve the quality of life in communities. Vol. 7 (Tips Series). 38 p. [in English].
16. Kyslenko, D. (2018). Modern comparative analysis on training of future security and safety specialists in Ukraine and the USA. *Comparative Professional Pedagogy*. Vol. 8 (issue 3) P. 31–36 [in English].
17. Kyslenko, D., Prontenko K., Bondarenko V., Iukhno I., Radzievskii R., Prontenko V., Kizyun O. (2017). Development of the physical qualities of future specialists in protective activities due to the use of the kettlebell sport during studies. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 17 (issue 2). P. 789–794 [in English].
18. Manna, R., Singh, A., Sharma, P. (2016). Does training need analysis help to minimize competency gap: an investigation. *Amity Journal of Training and Development*. Vol. 1 (issue 1). P. 109–131 [in English].
19. Richard L. Levenson Jr., Andrew F. O'Hara, Ron Clark Sr. (2010). The Badge of Life Psychological Survival for Police Officers Program. *International Journal of Emergency Mental Health*. Vol. 12 (issue 2). P. 95–101 [in English].
20. Romtsiv, O.I. (2020). The features of the ensure the security of people involved in criminal proceedings in Ukraine. *Pravovi gorizonty*. Vol. 23 (issue 36). P. 68–72 [in English].
21. Sarkar, S. (2013). Competency based training need assessment: approach in Indian companies. *Organizacija*. Vol. 46 (issue 6). P. 253–263 [in English].
22. Tron, T. (2017). Canine program as a component of the US Border patrol agent's training. *Naukoviy oglyad*. Vol. 3 (issue 35). P. 103–108 [in English].
23. Walsh, J.P. (2010). From Border Control to Border Care: The Political and Ethical Potential of Surveillance. *Surveillance & Society*. Vol. 8 (issue 2). P. 113–30 [in English].
24. World Encyclopedia of Police Forces and Correctional Systems / Wheelock, Anne Thomson Gale. Libro / ed. Rilegata (2006). P. 1274 [in English].

Valerii Plisko,

*Doctor of Pedagogical Science, Professor,
Professor at the Department of Pedagogy, Psychology and Methods of Physical Education,
T. H. Shevchenko National University "Chernihiv Collegium",
53, Polubotka str., Chernihiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9717-3332>*

Valentyn Bondarenko,

*Doctor of Pedagogical Science, Professor,
Head of the Department of Special Physical Training,
National Academy of Internal Affairs,
1, Solomianska sq., Kyiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>*

Rostyslav Radziewski,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor,
Acting Chief of Special Department № 1,
Institute of the Department of the State Protection of Ukraine of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
8, Bolbochana str., Kyiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0047-9336>*

Anatolii Bosenko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, PhD (Candidate of Biological Sciences), Professor,
Professor at the Department of Biology and Health Protection,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3472-0412>*

TRAINING IN TACTICAL AND ACTIVE MEASURES REGARDING ENSURING THE PROTECTION OF NATURAL PERSONS

The research is aimed at solving problematic issues that arise in the process of training security specialists, namely, regarding the functions of ensuring the security of persons during their escort. A thorough analysis of modern scientific works indicates a limited number of works aimed at studying the peculiarities of the protection of persons during their escort. The methodology of training specialists is mostly presented without defining specific situational models, and in those developments, where it takes place, it is not verified. Lethal cases of security guards and persons subject to protection actualize the need to study risk factors and require scientific and theoretical justification of security activities in solving problematic critical issues.

The developed training method is based on the use of tactical and operational measures to ensure the security of persons. Based on the analysis of the initial data, a number of methods of recognizing suspected persons are proposed, as well as methods of communication between the person subject to protection and the guards; methods of recognizing risk factor signs of a potential and immediate attack; methods of movement, and their variety; various situational models. The results of the pedagogical experiment confirmed higher efficiency of the proposed teaching method comparing to the traditional one.

Prospects for further research are to find ways to increase the level of motivation of security guards to perform tasks related to ensuring the security of persons during their escort and motivational self-improvement level of professional training.

Key words: *specialist in protection activities, quality characteristics, situational tasks, person's escort.*

Подано до редакції 24.09.2023